

(21) Als we dat doorgronden, snap-
pen we alléén waarom wij überhaupt
275 de vraag kunnen stellen wat wij zou-
den kunnen, willen en moeten doen –
maar we weten dan nog vrijwel niets
over wat de juiste moraal is. Een
evolutionaire verklaring van het
280 ontstaan van morele vermogens
dwingt ons op geen enkele manier

om bepaalde morele opvattingen te
omarmen. Wij zijn niet de gevange-
nen van onze geschiedenis, maar
285 moeten onze creatieve geest benut-
ten om de maatschappij in te richten
naar ons goeddunken. Wat een goe-
de maatschappij is, dat vertelt de
evolutie ons niet. Dat zullen we zelf
290 moeten bedenken.

*naar: Johan Bolhuis en Marcus Düwell
uit: Trouw, zaterdag 23 april 2016*

*Johan Bolhuis is hoogleraar Psychologische Functieleer aan de
universiteit Utrecht; hij publiceert veel over brein, cognitie en gedrag
van mens en dier. Marcus Düwell is directeur van het Departement
Filosofie en Religiewetenschap in Utrecht en is daar hoogleraar
Ethiek.*

noot 1 *struggle for life*: de strijd om het bestaan. De term werd bekend door Darwin die erop
wees dat alleen de sterksten van de soort, degenen die kunnen overleven, blijven
bestaan.

noot 2 *punctuated equilibrium*: onderbroken evenwicht

noot 3 *boys will be boys*: een Engelse uitdrukking die wordt gebruikt om te benadrukken dat
mensen niet verrast moeten zijn als jongens of mannen op een ruwe of lawaaierige
manier handelen, omdat dit deel uitmaakt van de mannelijke aard

Tekst 2

Nee, meneer de politicus, mijn statistieken zijn niet links

(1) Het lijkt nog niet zo lang geleden
dat politici van linkse en rechtse sig-
natuur zich ondanks hun vele tegen-
stellingen althans nog konden vinden
5 in de gedeelde overtuiging dat ver-
standig beleid gebaseerd moet zijn
op een juist begrip van de wereld.
Statistieken, feiten en wetenschappe-
lijke bevindingen waren daarbij van
10 onvervangbare waarde. Respect voor
de wetenschappelijke methoden en
de cijfers die door economen, socio-
logen, politicologen, klimatologen en
andere wetenschappers werden ge-

15 produceerd, gaf de politieke strijd
tenminste een zekere redelijkheid.

(2) Die tijd lijkt voorbij. Het publieke
debat is voor een belangrijk deel los-
gezongen van de objectieve werke-
20 lijkheid. Veel politici bouwen met
drogredeneringen en selectieve
bewijzen een eigen werkelijkheid.
Cijfers die niet in dat verhaal passen,
worden zo geïnterpreteerd dat ze het
25 eigen gelijk ondersteunen. Weten-
schappers die onwelgevallige feiten
produceren, worden publiekelijk
gedesavouéerd als onbetrouwbare

figuren van wie onderzoeksbevindingen als opgeleukte meningen moeten worden gediskwalificeerd. Slim gekozen etiketten ondermijnen de geloofwaardigheid van deskundigen. Dan heet een arbeidsmarkt-deskundige ineens een ‘linkse econoom’, wordt een integratiedeskundige weggezet als ‘rechtse socioloog’ of zitten klimaatwetenschappers in een ‘ivoren toren’.

(3) Het kaltstellen¹⁾ van wetenschappers legt politici geen windeieren. Een deel van het kiezersvolk herkent zich immers niet in de objectieve werkelijkheid zoals die tot uitdrukking komt in onderzoeken. Het land kan wel steeds veiliger geworden zijn, toch voelen veel mensen zich steeds onveiliger. Het levert electoraal soms meer op deze mensen naar de mond te praten dan hen als volwaardige burgers te behandelen en serieus met hen in debat te gaan.

(4) Intussen wordt het gezag van de wetenschappen steeds verder ondergraven. Anti-intellectualisme is natuurlijk altijd een goede voedingsbodem geweest voor populistische volksmenners, maar toch is de onbeschaamdheid waarmee sommige politici de feitenvrije politiek omarmen, nu gevaarlijker dan ooit. De wereld is complex en gevaarlijk. Door wetenschappers te ondermijnen, ontlenen politici burgers en beleidsmakers de meest betrouwbare wijze waarop ze inzicht kunnen krijgen in de feitelijke werkelijkheid.

(5) Het wordt daarom tijd dat wetenschappers die neergeworpen handschoen eens opnemen. Gelukkig kunnen zij zelf best iets doen om het gezag waarmee ze spreken, te herstellen. Ten eerste door openheid te betrachten. Immers, mensen die wetenschappers andere dan louter

wetenschappelijke motiveringen toedichten, hebben gewoon een punt. Wetenschappers zijn ook maar gewoon mensen, met meningen, vooroordelen, belangen, en politieke voorkeuren. Burgers voelen dat heus aan en politici maken er gebruik van. **(6)** En dus moeten wetenschappers toegeven dat zij zelf bevooroordeeld zouden kunnen zijn. Maar ze mogen ook met zelfverzekerdheid volhouden dat het wetenschappelijk forum als geheel zo waardenvrij als mogelijk is. Wat is wetenschap immers anders dan een georganiseerde inspanning om vermoedens te toetsen aan de werkelijkheid? Wetenschappers moeten uitleggen dat ze elkaar niet op de inhoud van hun ideeën controleren, maar op de wijze waarop ze hun denkzels toetsen aan de werkelijkheid. Onderzoeken worden gerepliceerd, nagerekend, en bediscussieerd. Zo ontstaat een steeds verfijnder begrip van de wijze waarop de wereld werkelijk werkt. Persoonlijke meningen sneuvelen in dit spel al gauw als ze niet door cijfers worden ondersteund.

(7) Wetenschappers zouden zich publiekelijk moeten beperken tot uitspraken waarover in het wetenschappelijk forum een redelijke mate van overeenstemming bereikt is. Natuurlijk: het trage karakter van de wetenschappelijke consensusvorming staat op gespannen voet met de mediologica en het verlangen van politici snel antwoorden te vinden. Maar het is van groot belang voor het gezag van de wetenschappen weerstand te bieden aan de druk om dan maar snel iets te roepen. Als wetenschappers al iets moeten zeggen op basis van een enkel onderzoek, dan zouden ze onvermoeibaar de nodige kanttekeningen moeten plaatsen bij

de opgevoerde bewijsvoering. Zo kan men voorkomen dat journalisten of politici op een oneigenlijke wijze met minder stevige wetenschappelijke bevindingen aan de haal gaan.

(8) Er is geen beter alternatief. Jazeker, wetenschap is onvolmaakt.

Gegevens zijn onvolkomen en de wijze waarop wetenschappers conclusies kunnen trekken op basis van wat ze observeren, is onderwerp van voortdurend wetenschapsfilosofisch debat. Bovendien: er zijn nogal wat interessante vragen die we niet met

wetenschappelijke methoden kunnen beantwoorden, bijvoorbeeld over hoe het voelt om vluchteling of werkloze of kansloze jongere te zijn. Wetenschappers zijn zelf vaak de eersten om dat toe te geven. Maar de onderkenning van de beperkingen van de wetenschappelijke methode mag ons er niet van weerhouden vast te stellen dat die methode de beste wijze is om tot een bepaald soort kennis te komen. Dat is belangrijk: de werkelijkheid laat zich niet straffeloos negeren.

naar: Mark Levels

uit: NRC, 18 augustus 2016

noot 1 kaltstellen: neutraliseren, uitschakelen

Tekst 3

Kunnen we normaler doen over eten?

(1) Eten is politiek. Of het nu gaat om de technologie achter ons eten (E-nummers, klonen, genetische modificatie van gewassen), de gezondheidsrisico's bij de productie van ons eten (de dioxinecrisis, de EHEC-epidemie, de gekkekoeienziekte, Q-koorts) of de voorlichting over ons eten (wanneer mogen bedrijven voedsel aanprijzen als gezond?).

(2) Eten gaat ons allemaal aan en daarmee is het dus ook een politieke kwestie. Zoals vaker wordt de vooruitgang diep gewantrouwd. Er is heimwee naar de kleine boer, naar 'eerlijk eten' waar niet mee gerommeld is. Dat die kleine boer toch een stuk minder monden kon voeden dan de huidige industrie, wordt gemakshalve vergeten.

(3) Boeren hebben van oudsher een innige relatie met de overheid. Er zijn weinig sectoren die wereldwijd zoveel subsidie toegestopt krijgen als de agrarische. Een superenthousiaste geldschietster is Europa. Als je de Europese Unie definieert aan de hand van haar uitgaven, dan is Brussel een immense subsidieverstrekker aan de agrarische sector: ruim 50 miljard euro.

(4) Wantrouwen van consumenten en een krachtige lobby van boeren maken voedsel een markt die zucht onder de overbemoening van de overheid. Regels, betutteling, beleid dat zwakt, het hoort er allemaal bij. Geen wonder, als zowel consumenten als producenten politici plawalsen met verzoeknummers.